

**REPUBLIKA SLOVENIJA
USTAVNO SODIŠČE**

Številka: U-II-1/10-25

Datum: 10. 6. 2010

**ODLOČBA USTAVNEGA SODIŠČA ŠT. U-II-1/10 Z DNE 10. 6. 2010
BISTVENI RAZLOGI ZA ODLOČITEV**

***

1. Protiustavnost zakonske ureditve, ki se nanaša na pravni položaj državljanov drugih republik nekdanje SFRJ, izbrisanih iz registra stalnega prebivalstva, je Ustavno sodišče prvič ugotovilo leta 1999 v odločbi št. U-I-284/94.

2. Na to odločbo Ustavnega sodišča se je Državni zbor odzval s sprejetjem Zakona hitro in pred iztekom roka, ki ga je določilo Ustavno sodišče. Z njim je bilo omogočeno, da državljani drugih republik nekdanje SFRJ, izbrisani iz registra stalnega prebivalstva, pridobijo dovoljenje za stalno prebivanje. S spremembami Zakona o državljanstvu pa je bila uveljavljena celo možnost, da te osebe pod ugodnejšimi pogoji pridobijo državljanstvo Republike Slovenije. Na podlagi teh dveh zakonov so si lahko navedeni državljani drugih republik nekdanje SFRJ, ki so dejansko živeli v Republiki Sloveniji, uredili svoj pravni položaj in dosegli tudi povrnitev morebiti izgubljenih pravic. To je pomembno, ker so za te osebe kršitve človekovih pravic prenehale. Vsega tega pa niso mogli uveljaviti tisti posamezniki, ki jim je bil izrečen ukrep prisilne odstranitve tujca iz države oziroma ki so zaradi drugih razlogov, neposredno povezanih z izbrisom iz registra stalnega prebivalstva, zapustili Republiko Slovenijo in se vanjo niso mogli vrniti. Z odločbo št. U-I-246/02 je tako Ustavno sodišče leta 2003 ugotovilo, da je Zakon protiustaven.

3. Glede odločitve o priznavanju stalnega prebivanja za nazaj je Ustavno sodišče že takrat izrecno poudarilo, da dovoljenje za stalno prebivanje ne ustanavlja novega pravnega položaja teh oseb, temveč glede na obstoječe stanje le ugotavlja pravni položaj, ki je dejansko že obstajal. Ta ugotovitev se je lahko nanašala le na osebe, ki so ves čas po izbrisu tudi dejansko živele v Republiki Sloveniji in so si že lahko za naprej uredile svoj pravni položaj. Prav za te osebe je Ustavno sodišče v 8. točki izreka določilo način izvršitve svoje odločbe, in sicer, da se z dovoljenji za stalno prebivanje ugotavlja tudi stalno prebivanje za nazaj, Ministrstvu za notranje zadeve pa je naložilo, da mora po uradni dolžnosti izdati dopolnilne odločbe o ugotovitvi stalnega prebivanja od izbrisa dalje. Na navedenih podlagah so si vse osebe, ki so dejansko živele v Republiki Sloveniji, lahko uredile svoj položaj, vključno z ugotovitvijo bivanja za nazaj, in bi to veljalo celo, če se Državni zbor na odločbo št. U-I-246/02 sploh ne bi odzval. Posebna zakonska ureditev pa je še vedno potrebna za ureditev pravnega položaja oseb, ki so bile kot tujci prisilno odstranjene iz države, oziroma oseb, ki so zapustile Republiko Slovenijo zaradi razlogov, neposredno povezanih z izbrisom iz registra stalnega prebivalstva, in se vanjo niso mogle vrniti.

4. S sprejetjem novele-B Zakona o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji se je zakonodajalec odzval na protiustavnost veljavne ureditve, ki jo je Ustavno sodišče ugotovilo pred sedmimi leti.

5. Predlagani Zakon na ustavnoskladen način odpravlja protiustavnost, ugotovljeno v odločbi št. U-I-246/02, in sicer, da je treba osebam, izbranim iz registra stalnega prebivalstva, stalno prebivanje priznati za nazaj, če izpolnjujejo pogoj dejanskega prebivanja v Sloveniji. Ker mora vsak, ki prebiva v Republiki Sloveniji, prijaviti stalno prebivališče, je zakonodajalec tem osebam stalno prebivanje za nazaj priznal tako, da je vzpostavil pravno fikcijo, da so imele dovoljenje za stalno prebivanje in so bile prijavljene na svojem nekdanjem naslovu tudi v obdobju od izbrisa iz registra do pridobitve dovoljenja za stalno prebivanje. Ta pravna fikcija je namenjena le morebitnim postopkom, ki so jih oziroma bi jih posamezniki sprožili v zvezi z uveljavljanjem pravic, vezanih na stalno prebivališče, drugih pravnih posledic pa sama po sebi ne more imeti, zlasti pa ne more za nazaj vzpostavljati pravnih razmerij, ki bi morebiti obstajala, če ne bi bilo izbrisa iz registra stalnega prebivalstva. Zakon na ustavnoskladen način odpravlja tudi druge protiustavnosti iz odločbe št. U-I-246/02. Pri odpravi protiustavnosti je Državni zbor upravičeno uredil nekatera druga povezana vprašanja (zlasti položaj otrok oseb, ki so bile izbrisane iz registra stalnega prebivalstva), saj je s tem preprečil nastanek novih protiustavnosti.

6. Posebej pomembno je, da Državni zbor s sprejetjem Zakona vzpostavlja moralno zadoščenje kot posebno obliko odprave posledic kršitev človekovih pravic, ki so nastale zaradi izbrisa iz registra stalnega prebivalstva. Če je posameznikom zaradi izbrisa iz registra stalnega prebivalstva nastala škoda zato, ker so jim bile odvzete pravice, vezane na pogoj stalnega prebivanja v Republiki Sloveniji, bi se lahko zastavilo vprašanje morebitne odškodninske odgovornosti države, vendar le ob izpolnjenih predpostavkah za vzpostavitev te odgovornosti, kot izhajajo iz 26. člena Ustave in iz že veljavne zakonske ureditve. Ne da bi se Ustavno sodišče spuščalo v vprašanje, ali so navedene predpostavke sploh izpolnjene, je treba ugotoviti, da lahko Državni zbor vselej sprejme zakon, s katerim lahko na ustavno dopusten način omeji morebitno odškodninsko odgovornost države. Neutemeljen pa je očitek, da bi to vprašanje moral urediti prav predvideni Zakon in da je zato, ker tega vprašanja ne ureja, protiustaven.

7. Treba je poudariti, da se s priznanjem stalnega prebivanja za nazaj, kar je bila zahteva odločbe št. U-I-246/02, ne vzpostavljajo nove pravice oseb oziroma se pravna razmerja ne vzpostavljajo za nazaj. Prav tako izdaja odločb "za nazaj" ne posega sama po sebi v prej izdane odločbe pristojnih organov v zvezi s posameznimi pravicami, povezanimi s stalnim prebivanjem. Upravne odločbe so postale pravnomočne in če jih posamezniki niso izpodbijali, vanje ni več mogoče posegati.

8. Z uveljavitvijo Zakona in z izdajo odločb na njegovi podlagi bodo tako odpravljene vse ugotovljene protiustavnosti, ki so nastale zaradi izbrisa oseb iz registra stalnega prebivalstva. Državni zbor s tem izpolnjuje vse ustavnopravne obveznosti, ki izhajajo iz odločbe Ustavnega sodišča.

9. Ustavno sodišče je po navedenem, da bi ugotovilo, ali obstajajo protiustavne posledice, opravilo tehtanje ustavnopravnih vrednot – na eni strani pravice do referendumov in na drugi strani ustavnopravnih vrednot, ki govorijo zoper njegovo

izvedbo. Ker se Državni zbor že sedem let ni odzval na odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-246/02, da bi odpravil z njo ugotovljene protiustavnosti, gre za kršitev načel pravne države (2. člen Ustave) in delitve oblasti (drugi stavek drugega odstavka 3. člena Ustave), kot je že večkrat poudarilo v svojih odločitvah Ustavno sodišče. Zaradi nje se nadaljujejo tudi kršitve človekovih pravic do enakosti pred zakonom (drugi odstavek 14. člena Ustave), do odprave posledic kršitev človekovih pravic (četrti odstavek 15. člena Ustave) ter do osebnega dostojanstva in varnosti (34. člen Ustave). Pri tehtanju navedenih ustavnih vrednot je Ustavno sodišče upoštevalo:

- da Državni zbor s predvideno ureditvijo ustavnoskladno odpravlja protiustavnosti, ugotovljene v odločbi Ustavnega sodišča št. U-I-246/02,
- da referendum ne sme pomeniti odločanja o tem, ali naj se protiustavnosti, ugotovljene z odločbo Ustavnega sodišča, sploh odpravijo,
- da je Državni zbor z Zakonom uredil samo odpravo protiustavnosti, poleg tega pa le nekatera nujna in povezana vprašanja, da torej ne gre za zlorabo zakonodajne pristojnosti,
- da Zakonu ni mogoče očitati protiustavnosti, ki jih zatrjujejo predlagatelji referenduma,
- in da večinoma protiustavnosti Državni zbor sploh ne bi mogel odpraviti na drugačen način, in to niti, če bi bil Zakon na referendumu zavrjen.

***

10. Na podlagi tehtanja prizadetih ustavnih vrednot in ob upoštevanju omenjenih okoliščin je Ustavno sodišče presodilo, da je treba načelom pravne države, pravici do enakosti pred zakonom, pravici do osebnega dostojanstva in varnosti, pravici do odprave kršitev človekovih pravic ter avtoriteti Ustavnega sodišča dati prednost pred pravico do referendumskega odločanja. Zato je pritrdilo predlagatelju, da bi z zavrnitvijo Zakona na referendumu nastale protiustavne posledice.